

Grågåsen ruger allerede fra marts på øerne og hele sommeren ses gåsefamilierne søge føde på engene. Uden for yngletiden er Grågåsen meget social og græsser ofte i store flokke.

Vadehav i verdensklasse

Vadehavet er et vigtigt vådområde, som med dets enestående natur byder på mange fine oplevelser. De unikke landskaber på overgangen mellem land og hav, og vejrets og tidevandets markante indflydelse, gør det til noget helt specielt. I selve Vadehavet findes vidtstrakte mudder- og sandflader, som skiftevis er vanddækkede og tørlagte, og på land findes helt særlige naturtyper i det barske og salte miljø.

Især de store skarer af forskellige trækfugle er noget særligt, og de forbinder med deres træk fjerne arktiske områder i Canada, Grønland og Sibirien med kystområder i Vest- og Sydafrika. Knudepunktet for de mange vandfugle, som benytter den såkaldte »Østatlantiske Trækvej«, er Vadehavet. Her finder mange arter af trækfugle hvert forår og efterår

så rigelige og værdifulde fødemængder, at de er i stand til at »tanke op« til de mange tusinde kilometers rejse mellem yngleområderne i nord og vinterkvartererne mod syd. Tællinger har vist, at det drejer sig om 10-12 millioner trækkende gæs, ænder, vade- og mågefugle, der alle er afhængige af det dansk-tysk-hollandske Vadehav.

Den danske del af Vadehavet er beskyttet som Natur- og Vildtreservat, mens marsken og Sneum Digesø er udpeget som et EF-fuglebeskyttelsesområde. En fremtidig udfordring ligger i den kommende Nationalpark Vadehavet, som skal rumme et afbalanceret forhold mellem benyttelsen og beskyttelse af det helt specielle naturområde, som Vadehavet i sandhed er.

Et rekreativt område

Med Sneum Digesø har området ved Sneum Sluse udviklet sig til et rekreativt område i særklasse, som på årsbasis tiltrækker tusinder af mennesker fra nær og fjern.

Ved søen er der indrettet en rasteplads med borde, bænke, informationstavler, kikkert og toilet. Uanset om man går, løber eller cykler på vej, sti eller dige kan man året rundt få gode oplevelser med sig hjem fra området ved Sneum Sluse.

Sneum Å bruges af mange til fiskeri og sejllads med kano, kajak og robåd.

På cykel til Sneum Digesø

På cykel er der fine forbindelser fra alle retninger. Nordsøcykelruten følger den såkaldte bæremevej (redningsvej) lige bag havdigerne forbi Sneum Digesø. Følg rute 1 fra Esbjerg. Fra Bramming følger rute 6 Sneum Ådal mod Tjæreborg. Fra syd er der cykelsti ad rute 10 fra Ribe til Gredstedbro. Herfra går rute 11 mod Darum.

Færdsel bør ske under hensyntagen til naturen og andre besøgende. Særligt vigtigt er det at holde hunde i snor. Husk at der ikke er adgang til det indhegnede areal.

Bramgæs

Udgivet af:
Esbjerg Kommune, 2009
Fotos og tekst: John Frikke
Illustrationer: Marco Brodde
Tryk: Grafisk Produktion Ribe

Ta på tur til
Sneum Digesø
– oplevelser mellem marsk og vade...

Esbjerg
Kommune

Marco Brodde 2009

Odderen er et af vore mest sjældne dyr, men bl.a. i kraft af renere vandløb og mere naturlige fiskebestande er arten dukket op mange steder – også i Sneum Å.

Ved å, dige og hav

Sneum Digesø ligger på overgangen mellem land og hav i marsken lige bag Darum-Tjæreborgdiget og tæt ved Sneum Å's udløb i Vadehavet. Sneum Å er nerven i områdets natur- og kulturhistorie. Med omgivende vådområder er åen et vigtigt levested for sjældenheder som Laks og Odder. Særlig betydning har åen for den lille laksefisk Snæbelen, der kun findes i Vadehavsområdet og som sent på året trækker op i vandløb for at gyde.

Marsken i Allerup Enge er skabt gennem årtusinder af havets aflejringer af finkornet ler oven på istidernes smeltevandsand. I ly af Darum-Tjæreborgdiget opstod ferske marskenge, hvor husdyr kunne græsse og hvor godt hø kunne bjærges. Marsken er i dag afvandet og intensivt dyrket med afgrøder.

På havsiden af diget ligger en smal bræmme med strandeng ud mod Vadehavet. Her findes et ganske særligt planteliv, der

er tilpasset de regelmæssige oversvømmelser med saltvand. Strandengen er et vigtigt yngleområde for især vadefugle som Strandskade, Stor præstekrave og Rødben.

Søen er en hybrid

Digesøen er menneskeskabt, og er gravet fordi der skulle bruges klæg til at forstærke diger med.

Først i 1990'erne blev det besluttet at Darum Tjæreborg diget skulle forstærkes ved bl.a. at gøre forskråningen længere og fladere. Som erstatning for de naturværdier, der gik tabt på forlandet, blev det vedtaget at opkøbe 56 ha marsk i Allerup Enge. Her har gravningen af mere end 200.000 m³ klæg skabt et 20 ha stort fuglevenligt søområde med mange lavvandede partier, øer, tanger og vige i marsken bag diget.

Driften sker under hensyntagen til naturen. Området er indhegnet for at give fuglene fred og for at bane vej for afgræsning med unge kreaturer hver sommer. Herved er projektet ved Sneum Digesø ikke alene en kombination af kystsikring og natur, men også en kombination af landbrug og natur, ligesom området er blevet et rekreativt område i særklasse.

Et enestående fugleliv i Sneum Digesø

Fuglelivet er det mest synlige bevis på områdets høje naturindhold sammenlignet med de omgivende landbrugsområder. Store mængder af fugle benytter året rundt området som raste-, fouragerings- eller yngleområde.

Ynglefuglene er de mest markante og hele sommeren summer det af liv. De store kolonier af Hættemåger på øerne giver fantastiske syns- og lydindtryk lige fra det tidlige forår. De mange Hættemåger giver god beskyttelse mod fjender, og andre arter yngler i ly af mågernes utallige »vagtposter«. Det er bl.a. Grågås, Skeand, Troldand og Strandskade. Klyden har også taget godt imod søen, og hele sommeren ses de smukke sort-hvide vadefugle. På den fugtige og afgræsede eng omkring søen yngler arter som Vibe, Rødben og Gul vipstjert.

Viben ses næsten året rundt ved Sneum Digesø, og er én af marskens karakterfugle. Lige fra det tidlige forår ses og høres de ynglende Viber, når de laver flotte flyveopvisninger over yngleområdet. Resten af året optræder de i større eller mindre flokke på engen.

Om foråret og efteråret er området helt domineret af trækfugle, og til tider ses meget store forekomster af forskellige gæs og ænder. Ved søen dominerer ofte farvestrålende Gravænder, Pibeænder og Gråænder, mens Bramgæs i store »snakkende« grupper græsser på engene. Og under højvande

i Vadehavet søger vadefugle som Stor Regnspove og Hjejle ind til søen for at raste. Om vinteren ses mange rovfugle, og man møder ofte Musvågen siddende på en pæl i området.

Kulturspor i landskabet

Et markant kulturspor skabtes i 1929 med Darum-Tjæreborgdiget. Det blev opført efter at stormfloder i 1909 og 1911 hærgede store dele af baglandet. Diget gav marsken beskyttelse mod havets salte vand, og landbrugsdriften blev med tiden mere intensiv med øget planteavl. Men også fiskeriet havde igennem århundreder stor betydning – især rusefiskeri i både Sneum Å og Vadehavet.

Disse rigdomme tiltrak mennesker, og meget tidligt skød bebyggelser op i kanten af det store lavbundsområde – Tjæreborg, Allerup og Darum. Helt isoleret ligger Sneum Kirke på en bakketop i det flade landskab. Fra digets top kan man mod syd skimte Ribes middelalderlige domkirke, V. Vedsted Kirke og de gamle møller på Mandø og Fanø. Mod nordvest dominerer storbyen Esbjerg, og helt moderne er også de store vindmøller i Tjæreborg Enge.

Den lille koloni af hytter ved Sneum Sluse var oprindeligt jagt- og fiskerihytter, og de første blev opført i slutningen af 1920'erne. Senere kom flere til, og fra 1954-1979 blev de fleste bygget som et kolonihave-miljø.

